

Pilkkaniskanaaraan päässä on kaksi vaaleata laikku pilkkasiiven tapaan: toinen korvanpeitinhöyhenissä ja toinen nokantyvellä. Nokka on varsin voimakas ja korkeatyvinen. Nokan harja on usein aivan suora tai jopa hieman pullistunut. Yhdysvallat 6.4.2005.

TOM LINDROOS

Nuorella (2kv) pilkkaniskakoiraalla valkoinen otsalaikku voi puuttua kokonaan ja niskan laikkukin on pienalaisempi. Nokka ei ole vielä niin kookas ja värikäs kuin vanhalla (+2kv) koiraalla juhlapuvussa. Tällä yksilöllä silmä on jo alkanut vaaleata. Yhdysvallat 6.4.2005.

TOM LINDROOS

Pilkkaniska

maustaa arktikamuuttoa

Mustalinnun pohjoisamerikkalaisen serkun, pilkkaniskan, havainnot keskittyvät Suomessa vahvasti arktisen muuton yhteyteen. Jopa 90 prosenttia pilkkaniskoista on havaittu rannikolla touko- ja kesäkuussa.

Pilkkaniska pesii yleisenä Pohjois-Amerikan sisämaassa, boreaalisella vyöhykkeellä ja tundrala Alaskasta Kanadan itäosiin. Se talvehtii merellä sekä Tyynenmeren että Atlantin puolella. Laji harhautuu melko säännöllisesti Eurooppaan. Esimerkiksi Iso-Britanniassa se on tavattu pitkälti yli 500 kertaa ja Ruotsissa on havaittu 106 yksilöä vuoden 2012 loppuun mennessä.

Keväisissä mustalintuparvissa

Suomessa on nähty 68 pilkkaniskaa. Ensimmäinen havainto koski Kittilässä toukuussa 1866 ammuttua yksilöä, ja ennen 1900-luvun taitetta havaintoja oli kertynyt

kolme lisää. Vuosina 1911–1963 löytyi viisi pilkkaniskaa ja BirdLife Suomen rareetikomitean toiminnan aloittamisen jälkeen havaintoja on kertynyt vielä 59 linnusta, vuosina 1981–2012.

Miltei puolet pilkkaniskoista, 32 yksilöä, on nähty länsirannikolla. Suomenlahdella on määritetty 15 pilkkaniskaa. Ahvenanmaalla ja Saaristomerellä on havaittu yhteensä yhdeksän pilkkaniskaa ja Lapis- ja Kainuussa niin ikään yhdeksän yksilöä. Loput kolme ovat poikkeuksellisia Etelä-Suomen sisämaahavaintoja: kaksi on Asikkalasta ja yksi Kauhajoelta.

Pilkkaniskahavainnoista vain kaksi koskee nuorta (2kv) koirasta, viisi naarasta ja lisäksi on hyväksytty havainto naaraspukisesta linnusta joulukuun alusta. Loput

60 ovat olleet helposti tunnistettavia vanhoja koiraita. Naaraspukuisia lintuja voikin olla vaikea huomata muuttavasta mustalintuparvesta.

Koiras helppo, naaras haastava

Juhlapukuinen vanha koiras ei ole vaikea tuntea. Se on päätä lukuun ottamatta täysin musta, siivet mukaan lukien. Otsassa on laaja valkea laikku ja takaraivossa toinen. Koiraan nokka on värikäs ja muhkea. Sen kärkipuolisko on oranssi ja tyvipuolella on vaalea alue, jonka keskellä on musta neliö. Musta höyhenys kulkee otsalta pitkälle ylänokan päälle. Nokka on keskeltä voimakkaasti pullistunut. Pilkkanis-

Pilkkaniskan voi hyvällä onnella löytää muuttavasta mustalintuparvesta. Juhlapukuinen koiras (kaksi oikeanpuoleisinta lintua) on helppo tuntea, mutta naaras (vasemmanpuoleisin lintu) saattaa helposti jäädä hoksaamatta. Verrokina lentävästä amerikanmustalintunaaraasta (toinen vasemmalta) se eroaa paksun kaulan, luisun otsan ja naaman kahden valkean laikun perusteella. Meikäläinen mustalintu ei ole yhtä jyrkkäotsainen kuin amerikanmustalintu, joten pilkkaniskan luisuotsaisuus hieman korostuu kuvassa kotimaisiin olosuhteisiin nähden. Mutta kaulan paksuudessa on jopa suurempi ero kuin kuvassa, sillä mustalintu on ohutkaulisempi kuin amerikanmustalintu. Yhdysvallat 25.3.2005. SAMPO LAUKKANEN

kakoiraalla jalat ovat pilkkasiiven tapaan punaiset.

Nuori koiras on määritettävissä iälleen epätäydellisen juhlapuvun perusteella. Sillä ei ole otsassa valkeaa, ja niskan valkea täplä on usein epäselvärajainen ja pieni. Nokka on jo pullistunut, mutta ei yhtä värikäs kuin vanhalla linnulla.

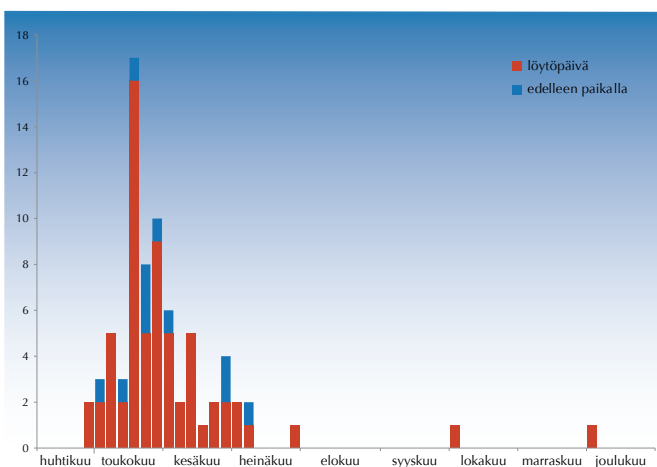
Naaraspukeiset linnut ovat tietysti kaikkein vaikeimpia määrittää. Joillakin vanhoilla naarailla on vaalea niskalaikku, mutta muuten pukutuntemerkit ovat niuk-

koja. Kotimaisen pilkkasiiven tapaan vanhoilla naarailla ja nuorilla on kaksi vaalea laikku naaman alueella. Laikkujen muoto ja kontrastisuus vaihtelee. Naaraspukeisen mustalinnun tapaan myös pilkkaniskalla on kontrasti, joskin lievempi kuin mustalinnulla, tumman päälään ja vaalean posken välillä.

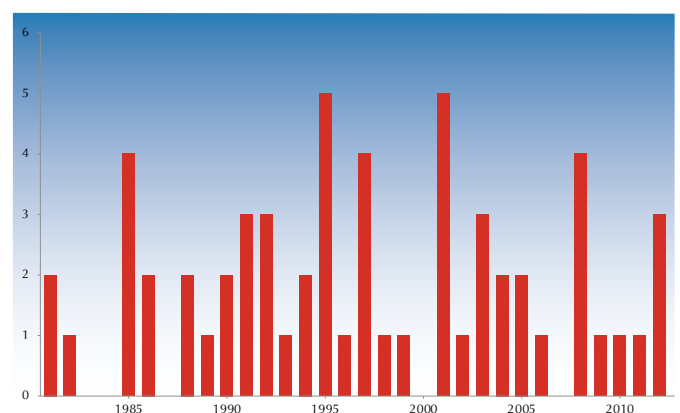
Pilkkaniskan päälaki on tasainen verrattuna pyöreäpäiseen mustalintuun, niska on vahva ja etenkin nokka on lajityypillinen: voimakas ja keskiosastaan jopa

pullistunut, eikä kovera. Pilkkaniskan siivet eivät yleensä näytä lennossa samaan tapaan kaksivärisiltä kuin mustalinnulla, jolla käsisulat hohtavat usein muuta siipeä vaaleampina.

Naaraspukeisten lintujen hyväksymiskriteerit ovat tiukat, sillä edellä esitettyjen tuntomerkkien toteaminen edellyttää hyviä havainto-olosuhteita sekä kokemusta ja ymmärrystä mustalinnun ja pilkkasiiven muotoseikoista ja pukuvaihtelusta.

Kaksi pilkkaniskaa on nähty nippa nappa huhtikuun puolella (29.4.2001 ja 30.4.2001). Peräti 40 yksilöä on nähty toukokuussa, ja terävin huippu osuu välille 17.–20.5., jolloin on nähty neljännes pilkkaniskoistamme. Kesäkuussa on nähty 15 pilkkaniskaa ja heinäkuun alussa kolme. Havainnot 31.7.1995 Lågskärillä, 5.10.1990 Asikkalassa ja 2.12.2009 Ylitorniossa poikkeavat selvästi yleisestä esiintymiskuvasta.

Vaikka optiikan kehitys ja kasvaneet harrastajamäärät ovat tehostaneet merilintujen havainnointia, pilkkaniskahavainnot eivät ole Suomessa lisääntyneet 1980-luvulta. Vuosittain nähdään keskimäärin alle kaksi pilkkaniskaa. Huippuvuosina 1995 ja 2001 havaittiin viisi yksilöä.